

1. konzultace Zeměpis 2020/21

Státy světa

Dělení států

Podle polohy:

Přímořské

Vnitrozemské

Podle zeměpisné šířky (podnebné pásy)

Hledisko dopravní, hospodářské – výhodná/nevýhodná poloha

Kontinent

Podle rozlohy

- velké, střední, malé, trpasličí – 60% souše
– 10 nejrozlehlejších
- Ale hospodářská úroveň nezávisí na velikosti státu

- Rusko 17 mil. km², Kanada 10, Čína 9,5, USA 9,3, Brazílie 8,5, Austrálie 7,7, Indie, Argentina, Kazachstán, Sudán
- Evropa 46 nezávislých států (+ Gibraltar, Kosovo, Faerské ostrovy, Svalbard)
- S Amerika 3 státy
- Austrálie 1
- ČR – 79 000 km² – středně velký – jako Rakousko, Portugalsko, Maďarsko

EVROPA = 45 nezávislých států + Kypr +

•tři autonomní souostroví:

- [Alandy](#) (Finsko)
- [Faerské ostrovy](#) (Dánsko)
- [Špicberky](#) (Norsko)

•jedno zámořské území:

- [Gibraltar](#) (Spojené království)

•jedno zámořské území na rozhraní Evropy a Asie:

- [Akrotiri a Dhekelia](#) (Spojené království)

•tři závislá území:

- [Jersey](#) (Spojené království)
- [Guernsey](#) (Spojené království)
- [Man](#) (Spojené království)

•další státní útvary, které nejsou všeobecně uznávány:

- [Kosovo](#) – uznáno 108 státy světa
- [Podněstří](#) – uznáno jen Abcházíí, Jižní Osetií a Náhorním Karabachem

•další státní útvary na rozhraní Evropy a Asie, které nejsou všeobecně uznávány:

- [Abcházie](#) – uznána šesti členskými státy OSN a čtyřmi nečlenskými
- [Jižní Osetie](#) – uznána šesti členskými státy OSN a čtyřmi nečlenskými
- [Arcach](#) – uznáno jen Abcházíí, Jižní Osetií a Podněstřím
- [Severní Kypr](#) – uznán jen Tureckem

Podle počtu obyvatelstva

- Evropa 743 mil.obyvateľ
- 5 největších – více jak polovina obyvatel
- Nejvíce obyvatel: Rusko – evropská část, Německo, Francie, VB, Itálie, Ukrajina
- ČR – 10,5 mil.
- 2004 – 6, 4 miliardy lidí
- 31.10.2011 – 7 miliard

- Čína 1,4mld, Indie 1mld – více jak třetina obyvatelstva brzy obráceně
- Trend – pokles Evropa, S Amerika
 - růst Afrika – hlavně

USA 327 mil, Indonésie 265, Brazílie 210,
Pákistán 205, Nigérie 191, Bangladéš 158,
Rusko 144, Japonsko 127, Německo 82, Francie
67, VB 66, Itálie 59

ČR – 10,5 – 13. místo = Bělorusko, Maďarsko,
Belgie, Portugalsko

ČESKÁ REPUBLIKA

<u>Hlavní město:</u>	<u>Praha</u>
<u>Rozloha:</u>	78 867km ² (<u>113. na světě</u>) z toho 2 % vodní plochy
<u>Nejvyšší bod:</u>	<u>Sněžka</u> (1603 <u>m n. m.</u>)
<u>Časové pásmo:</u>	+1 +2 (<u>letní čas</u>)
<u>Poloha:</u>	<u>50°0' s. š., 16°0' v. d.</u>
Obyvatelstvo	
<u>Počet obyvatel:</u>	10 512 419 (<u>78. na světě, 31. prosinec 2013</u>)
<u>Hustota zalidnění:</u>	133 ob. / km ² (<u>82. na světě</u>)

Státní útvar

<u>Státní zřízení:</u>	<u>parlamentní republika</u>
<u>Vznik:</u>	<u>1. ledna 1969</u> (federalizace ČSSR) <u>6. března 1990</u> (název) <u>1. ledna 1993</u> (zánik ČSFR) (ustavena československým ústavním zákonem 143/1968 Sb.)

URBANIZACE – obyvatelstvo žijící ve městech

AGLOMERACE:

Jedno sídlo je dominantní tzn. město se svým okolím (předměstí, satelitní města) <http://citypopulation.de/world/Agglomerations.html>

Většinou se vyznačuje společnou **hromadnou dopravou** (Liberec–Jablonec nad Nisou či Most–Litvínov), provázaností ekonomiky a **zástavbou**, společnou **administrativou** (Brandýs nad Labem–Stará Boleslav) nebo velmi blízkou polohou (Česká Třebová–Ústí nad Orlicí). Časté jsou aglomerace důlních měst hlavně ve střední Evropě (Katovice, Ostrava) nebo hustě koncentrovaných měst v průmyslových centrech západní Evropy (Porýní, Londýn, Liverpool) nebo Spojených států (New York, Los Angeles, ...).

KONURBACE: neboli **souměstí** je několik měst, velkoměst nebo aglomerací srostlých v jednu **souvisle zastavěnou plochu**. Na rozdíl od aglomerace existují jednotlivá města jako samostatné celky a nemusí mít společné zázemí ani jednotné centrum - polycentrická forma aglomerace.

MEGALOPOLIS

vzniká srůstáním alomerací a konurbací, nebo spojením několika konurbací

Konurbace - příklady

Některá česká souměstí:

- Ostrava – Havířov – Orlová – Bohumín – Karviná – Frýdek-Místek
- Ústí nad Labem – Teplice – Litvínov – Duchcov – Bílina – Most – Jirkov – Chomutov
- Litoměřice – Lovosice – Terezín
- Hradec Králové – Pardubice
- Choceň – Vysoké Mýto
- Zlín – Otrokovice
- Uherské Hradiště – Kunovice – Staré Město
- České Budějovice – Hluboká nad Vltavou – Lišov – Rudolfov – Boršov nad Vltavou
- Tábor - Sezimovo Ústí - Planá nad Lužnicí

Evropa

- Trojměstí (polsky *Trójmiasto*), neboli Gdaňsk - Sopoty - Gdyně
- čtyři největší města v Nizozemí (Amsterdam, Rotterdam, Haag a Utrecht) se rozrostla natolik, že expandují do sebe a vzniká tak jedna velká konurbace

Svět

- BosNyWash: Boston - New York - Washington, D.C. (Boswash)
- Tokio - Jokohama
- Johannesburg - Pretoria
- Bratislava - Vídeň

Politická mapa

- Nezávislé státy – suverénní - 192
- Závislá území – 39
- Gibraltar, Falklandy, Faerské ostrovy, Svalbard , Jan Mayen
- Asie – Britské indickooceánské teritorium – základna USA a VB
- Afrika – Reunion, Mayotte – Indický oc.(Fr.), Ascension, Sv. Helena – Atlantik (VB)
- Amerika – Karibské moře (Fr. - Guadeloupe, Martinik, USA – Portoriko, Panenské o.)
- Grónsko – autonomní území Dánska, Franc. Guyana
- Oceánie – Franc. Polynésie, USA, Austrálie, N. Zéland
- Chile – Velikonoční o.
- změny po 1. a 2. sv. válce – rozpad kolonií 1960
- Britské společenství národů – sdružuje součásti britského impéria, které jsou symbolicky nebo reálně loajální britské koruně – státy s vlastní hlavou státu nebo s britskou královnou jako hlavou státu
- 90. léta – sovětský mocenský blok se rozpadl, válečný konflikt Jugoslávie – dosud problémy
- UMĚLÉ x PŘÍRODNÍ(historické) hranice – rovné Afrika, USA-Kanada – dohoda
- Podle způsobu vlády – demokracie x totalitní režimy:
- fašismus- Itálie, Německo, Japonsko, Maďarsko, Bulharsko, Španělsko, Portugalsko
- Komunistický systém - 80.-90. léta padl - jen Kuba, KLDR. Ve Vietnamu od roku 1975 vládne Komunistická strana Vietnamu, která omezuje lidská práva, ale povoluje soukromé podnikání.
- Vojenské diktatury – Súdán – prozatimní vojenská vláda, Libye – Libyjská národní armáda

Britské společenství národů (Commonwealth of Nations)

- je volné společenství Velké Británie a nezávislých zemí, které spojuje společná minulost součásti bývalého britského impéria. Jediným formálním závazkem je uznávání britského panovníka za hlavu a symbol Společenství. V roce **1931** byl položen základ přeměny britského impéria na Britské Společenství národů, a to tzv. Westminsterským statutem. Původními členy byla Austrálie, Irský svobodný stát, Jihoafrická unie, Kanada, Newfoundland, Nový Zéland). Britský panovník však stále zůstával hlavou těchto států. V roce 1949 byl dořešen vztah k britské koruně. **Od 20. dubna 2018 princ Charles v této funkci nahradil – na její přání – královnu Alžbětu II.** Členské státy mohou svobodně volit i formu státního zřízení a mohou být i republikami. **Počet členů: 52 samostatných států** a dále závislá území a teritoria pod správou Spojeného království, Austrálie a Nového Zélandu. V celém Commonwealthu žije přibližně 2,2 miliardy obyvatel. Hlavním úřadem společenství je Sekretariát Commonwealthu se sídlem v Londýně.

Dělení podle stupně rozvoje

- Rozdíl mezi SEVEREM a JIHEM
- Asijští tygři: Taiwan, Korejská republika, Singapur
- VYSPĚLÉ: s tržní ekonomikou - USA, Kanada, státy Z Evropy, Japonsko, V Asie, Austrálie, Nový Zéland(viz tabulka)
- S transformující se ekonomikou: Střední a JV Evropa, Rusko
- Státy s velkým exportem: Saudská Arábie, Kuvajt, státy Perského zálivu, Brunej, Malajsie, Libye
- Průmyslové zemědělské a nebo zemědělsko průmyslové země

Asijští tygři (také asijští draci)

jsou skupiny nově industrializovaných asijských zemí s rychlým hospodářským růstem. Proces zprůmyslnění (*industrializace*) proběhl ve třech vlnách.

Označení ekonomický tygr se v současnosti používá jako obecný termín pro státy s nadprůměrně rostoucí ekonomikou.

Země 1. vlny jsou v současnosti plně vyspělé země

- Jižní Korea
- Hongkong
- Singapur
- Tchaj-wan

Země 2. vlny

- Thajsko
- Malajsie
- Indonésie
- Filipíny

Země 3. vlny

- Vietnam
- Laos
- Čína
- Kambodža
- Pákistán
- Indie

Státní zřízení

- Monarchie – absolutní : veškerá politická moc je soustředěná v rukou panovníka
Saudská Arábie, Omán, Spojené Arabské Emiráty, Brunej
- Monarchie –parlamentní (panovník je pouze formální hlavou státu a výkonnou moc má předseda vlády), konstituční (moc monarchy omezena ústavou) a teokratická (panovník je zástupcem Boha) (Evropa 11, Amerika 10, Afrika 3, Asie 13)
- Republika – prezidentská (prezident=předseda vlády - USA, parlamentní (prezident - reprezentace, výkonnou moc má premiér – Německo, Rakousko, lidové hlasování

Správní členění

- Federace x jednotné (unitární)
- Spolkové: Německo, USA, Kanada, Mexiko, Brazílie, Venezuela, Argentina, Nigerie, Etiopie, Komory, Austrálie, Indie, Pákistán, Myanmar – napište oficiální název

Mapa Evropy

- Všechny státy Evropy

Znáte jejich hlavní města?

<http://www.itambulance.cz/mapa.html>

<http://www.coolmath-games.com/1-geography-games-01.html>

http://www.jindrichpolak.wz.cz/skola_geografieostatni.php

www.chování.eu

<http://hlavnimesta.info/hlavni-mesta-evropa>

- Poloostrovy, ostrovy, okrajová moře Evropy

<https://mapaevropy.eu/>

<https://hotelove.cz/mapy-evropy>

Co znamenají zkratky:

- APEC
- OECD
- EU
- ESVO
- EHP
- CEFTA
- OPEC
- G 7, 8...